

26 ΤΑ ΝΕΑ

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ
3-4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2026

Προβλέψεις
για το

2026

ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
ΤΣΑΚΩΝΑ

Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και επικεφαλής του Προγράμματος Ασφάλειας και Εξωτερικής Πολιτικής στο **EYANEMEP**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Επισφαλής σταθερότητα

Οι εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο κατά τη διάρκεια της χρονιάς που τελειώνει, σε συνδυασμό με την ύπαρξη «παραδοσιακών» όσο και νέων απειλών και προκλήσεων τόσο εντός της μεσογειακής λεκάνης όσο και εκτός αυτής (το μέτωπο του πολέμου στην Ουκρανία), την έχουν καταστήσει έναν γεωπολιτικό χώρο που μοιάζει καταδικασμένος στην αστάθεια καθώς – κατά τη γνώμη μου – δίνει για τα Βαλκάνια – δείχνει να συνεχίζει να «παράγει περισσότερη Ιστορία από όση μπορεί να καταναλώσει».

Πράγματι, οι δύο παραδοσιακές αντιπαράθεσεις στην Ανατολική Μεσόγειο (τα ελληνοτουρκικά και το Παλαιστινιακό) εξακολούθησαν να παράγουν όχι μόνο αστάθεια, απομακρύνοντας ακόμη περισσότερο το ενδεχόμενο επιλύσεώς τους, αλλά και αιματηρές συγκρούσεις με εκατόμβες ανθρώπινων θημάτων (κρίση στη Γάζα). Η πλέον πρόσφατη επίθεση ουκρανικών drones σε πλοίο του «σκιόδου στόλου» της Ρωσίας νοτιοδυτικά της Κρήτης ανέδειξε επίσης την – εφεξής αναπόφευκτη – σύνδεση των υφιστάμενων στα βόρεια και νότια της περιοχής μετώπων κρίσης και πολεμικής σύγκρουσης. Η αρνητική αυτή εξέλιξη έρχεται να προστεθεί στις επώδυνες συνέπειες άλλων «σύγχρονων» απειλών και προκλήσεων που ταλανίζουν την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, όπως η κλιματική κρίση, η διεθνής – κυρίως ισλαμιστική – τρομοκρατία και η «μεταναστευτική πρόκληση» (λόγω ανεξέλεγκτων μεταναστευτικών ροών ή/και εργαλειοποίησής τους από κράτη της περιοχής), καθιστώντας έτσι την περιοχή ένα περιβάλλον «πολυκρίσεων», δηλαδή έναν χώρο υποχρεωμένο να λειτουργεί σε κατάσταση μόνιμης, αλληλοεξαρτημένης αστάθειας, όπου οι κρίσεις συνυπάρχουν, αλληλοτροφοδοτούνται και αλληλοενισχύονται.

Στη χρονιά που φεύγει, η ελληνοτουρκική αντιπαράθεση παρέμεινε σε κατάσταση «σχετικής» – αλλά ταυτόχρονα επισφαλούς – «σταθερότητας» καθώς χαρακτηρίστηκε από την επαναφορά του κλίματος αντιπαλότητας μεταξύ Ελλάδας και

Τουρκίας, περιοριζόμενου, ευτυχώς, σε ρητορικές εξάρσεις και αντιπαράθεσης. Και τούτο με διάφορες αφορμές. Η ανακοίνωση του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού από την πλευρά της Ελλάδας με την αποτύπωση των απόστατων ορίων της διεκδικούμενης από την Ελλάδα υφαλοκρηπίδας και Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στην Ανατολική Μεσόγειο «απαντήθηκε» από την Τουρκία με επαναφορά του αφηγήματος της «Γαλάζιας Πατρίδας». Επίσης η θεσμοθέτηση «Θαλάσσιων Πάρκων» στο Ιόνιο και κυρίως στο Αιγαίο – αν και εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων – συνοδεύτηκε από την τουρκική αντίδραση και την επαναφορά της θεωρίας των «γκρίζων ζωνών». Εντονη υπήρξε επίσης η αντίδραση της Τουρκίας έναντι της απόφασης της ελληνικής πλευράς να θέσει ως όρο στο ενδεχόμενο συμμετοχής της στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα SAFE την άρση του υφιστάμενου εδώ και τριάντα χρόνια «casus belli» έναντι της Ελλάδας όσον αφορά την άσκηση του δικαιώματος επέκτασης των χωρικών της υδάτων στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο. Ανάλογης αντίδρασης έτυχαν από την Τουρκία – κυρίως λόγω της μερικής ακύρωσης του γεωπολιτικού της ρόλου μέσω της παράκαμψης των Στενών – οι πιο πρόσφατες ενεργειακές συμφωνίες που συνήψε η Ελλάδα με τις Ηνωμένες Πολιτείες όσον αφορά την αγορά αμερικανικού υδρογονομένου φυσικού αερίου (LNG) και τη μεταφορά του μέσω του Κάθετου Αξονα βορειότερα σε χώρες των Βαλκανίων, της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και την Ουκρανία, καθώς και με τις αμερικανικές εταιρείες Exxon Mobil και Chevron για τη διενέργεια εξορύξεων σε περιοχές νοτίως της Κρήτης, που όμως εφάπτονται με το τουρκοκλιβικό μνημόνιο.

Γενικότερα το ζήτημα της οριοθέτησης ΑΟΖ μεταξύ των παράκτιων κρατών της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου δείχνει – ακόμα και όταν καθίσταται εφικτό και πραγματοποιείται σύμφωνα με τις προβλέψεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως συνέβη πρόσφατα μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Λιβάνου – να εκλαμβάνεται είτε ως σκόπημα

στρεφόμενο έναντι άλλων είτε ως ενίσχυση της θέσης των κρατών που συνάπτουν τη συμφωνία εις βάρος κάποιου άλλου κράτους στην περιοχή. Υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να ιδωθεί και η αντίδραση της Αγκυρας στην πρόσφατα πραγματοποιηθείσα συνάντηση Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, την οποία εξέλαβε ως συντονισμένη προσπάθεια περιθωριοποίησής, εάν όχι περικύλιωσής της, στην Ανατολική Μεσόγειο. Παράλληλα, οι ηγεμονικές φιλοδοξίες της Τουρκίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου – χωρίς να περιορίζονται μόνο σε αυτή – συνεχίζουν να υποδεικνύουν ή/και να επιβάλλουν την αναστολή σημαντικών δράσεων μεταξύ της Ελλάδας και της Κύπρου, όπως η υποστηριζόμενη από την ΕΕ έργο της μεταξύ τους ηλεκτρικής διασύνδεσης, παρότι η υλοποίησή του δεν προϋποθέτει συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ. Συνακόλουθα, η επίτευξη ορισμένων στόχων της διμερούς Θετικής Ατζέντας, καθώς και οι συμφωνίες επί συγκεκριμένων Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης ή/και ελέγχου των μεταναστευτικών ροών συνιστούν χρήσιμες αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις εξασφάλισης και διατήρησης της «σχετικής σταθερότητας» στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και στη νέα χρονιά.

Αμφίβολη είναι επίσης η παρέμβαση των ΗΠΑ και της ΕΕ τόσο σε σχέση με την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση όσο και με την προώθηση της σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η ΕΕ δείχνει «απαράσκευη» απέναντι σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον και χωρίς δυνατότητες ουσιαστικής και αποτελεσματικής παρέμβασης στην κατεύθυνση προώθησης της σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αν και δεν συνιστά περιοχή άμεσης προτεραιότητας όπου διακυβεύονται κρίσιμα αμερικανικά συμφέροντα, η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί για τον πρόεδρο Τραμπ χώρο επίτευξης συμφωνιών και δυναμικής προώθησης των αμερικανικών ενεργειακών συμφερόντων. Παράλληλα, η προτίμηση εκ μέρους του – εμφανής στην πρόσφατα εκδοθείσα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας – στα γεωγραφικά μεγάλα και ισχυρά κράτη που κυβερνώνται από ισχυρούς (βλέπε αυταρχικούς) ηγέτες δεν προοιωνίζεται ισορροπημένη και σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο στάση σε περίπτωση ενδεχόμενης ενασχόλησής του για τη διευθέτηση είτε της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης είτε άλλων εκκρεμοτήτων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Τις παραπάνω πραγματικότητες είναι σκόπημο στη νέα χρονιά να λάβει υπόψη της η Ελλάδα σε σχέση με την – με καθυστέρηση – αναληφθείσα πρωτοβουλία του Forum «5X5» για την Ανατολική Μεσόγειο, προκειμένου είτε να προχωρήσουν «ευκολότερα» από την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών εκκρεμεί ζητήματα (όπως, για παράδειγμα, η πόντιση του καλωδίου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας Κύπρου – Κρήτης) είτε το υπάρχον σχήμα να διευρυνθεί με τη συμμετοχή και της ΕΕ, εμπνευστή της ιδέας του Forum και κυρίως συμβαλλόμενο μέρος της UNCLoS/Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Στο ελληνοτουρκικό μέτωπο, η επίτευξη ορισμένων στόχων της διμερούς Θετικής Ατζέντας, οι συμφωνίες επί συγκεκριμένων Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης ή/και ελέγχου των μεταναστευτικών ροών δεν εξασφαλίζει τη συνέχιση της «σχετικής σταθερότητας» στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και στη νέα χρονιά

SHUTTERSTOCK ARI LALIK/Σ. ΜΠΑΛΩΡ